StratejiCo.

# “Bir Darbe Teşebbüsünün Anatomisi” Serisi 2

Yazar: Selim Oktar
İletişim: email

**"Bir Darbe Teşebbüsünün Anatomisi" Serisi - 2**

**Kendi Mezarını Kazanlar ve Erdoğan'ın Doğuşu**

**8 Eylül 2016**

8 Eylül 2016 15 Temmuz Darbe Teşebbüsü üzerine yazdığım ilk yazıyı, Türkiye Cumhuriyeti’nin 60’lardan 80’lere kadar süren kendini koruma amaçlı sergilediği davranış şeklinin kendini yok etmeye doğru götürdüğünü vurgulayıp bitirmiştim. **Bu yazımda ise 15 Temmuz darbe girişimine kadar olan süreçte farklı siyasal ve dini akımların "cumhuriyet elitlerine" karşı verdikleri mücadele hakkında karşılaştırmalı bir analiz yapmayı amaçlıyorum.**

Bu analizi yaparken üç karakteri; Gülen, Özal ve Erdoğan'ın yaklaşımları arasındaki farkları inceleyeceğim. Bunlardan birincisi olan Gülen, devlet kurumlarını yöneten elit tabakayı ele geçirme stratejisini uyguladı ve neticede yasadışı bir örgütlenme modeli haline geldi. İkincisi olan Özal, ekonomide uyguladığı liberalizasyonun siyasal kurumları da zaman içerisinde dönüştüreceğini varsaydı; ancak ömrü vefa etmedi. Erdoğan ise ekonomideki paradigma değişiminin üzerine siyasette yapısal dönüşüm hedeflerini ekledi ve sadece iktidar olmakla kalmayıp muktedir oldu.

Bu analize geçmeden önce "cumhuriyet elitleri" derken neyi kast ettiğimi açıklamak isterim. Bu tanım özellikle 1940’lı yıllardan sonra gelişmeye başlayan Atatürk sonrası bürokratik, askeri ve yargının üst kademelerinde yer alan oligarşik kesimleri kapsıyor. Kendi iç sorunlarıyla uğraşan ve ayakta kalmaya çalışan genç cumhuriyet, İkinci Dünya Savaşı dönemini atlatmak için kendini korumaya çalışıyordu. Bu zorlu dönemi ve takip eden yılları atlatmak hiç kolay değildi. Bunun bilincinde olarak elit veya oligarşi tanımına olumsuz bir anlam atfetmeden saptama yapıyorum. O günkü koşullarda başka türlü davranılsaydı ne olurdu kimse bilemez. Ancak şurası gerçek ki genç demokrasinin kurumları geniş kesimleri kapsamak yerine onları giderek dışladı.

## 1960'lar: Anti-Komünizm ve Gülen'in Çıkışı

60'larda bir yandan siyasal İslam kendini meşrulaştırmaya çalışırken bir yandan da Fethullah Gülen'in ilk siyasi çalışmaları başlıyordu. 1960 darbesinden bir yıl sonra askere giden Gülen, 1963'te Komünizmle Mücadele Derneği'nin kurucuları ve yöneticileri arasında yer alarak Nur cemaatinin siyasi örgütlenmelere bulaşmama ilkesini rafa kaldırdı. Kendini dışlanmış hisseden, din ve vicdan hürriyetini en önemli değerleri arasında sayan samimi-muhafazakar kesimi örgütleyebilmek için o yıllarda özellikle Amerika'nın öncülüğünü yaptığı anti-komünist akıma katılmak oldukça stratejik bir hamleydi. Komünizme ve sola karşı tavır bir yandan bürokrasi ve askeriye içerisindeki unsurlardan destek bulmasını sağlıyor ve bir yandan da geleceğin "Atlantikçi" uluslararası konumlandırmasının tohumlarını atıyordu. Ancak en önemlisi Nur cemaatinin pek de alışık olmadığı siyasi hiyerarşik örgütlenmenin temellerini inşa ediyordu.

10 yıl sonra 1971 askeri darbesinde Deniz Gezmiş, Ulaş Bardakçı ve Hüseyin İnan idam edilerek cezalandırıldı. Fethullah Gülen ise 163. Madde'den yani irticai faaliyetlerden dolayı tutuklandı ve kısa süre sonra beraat etti. Bu dönemde faaliyetlerine hız veren Fethullah Gülen, 1980 darbesinde aranılanlar listesine girmişti. Ama hiçbir zaman yakalanmadı ve kendisi de teslim olmadı.

12 Eylül 1980 Darbesi, 1960 darbesinin aksine kendine ortak düşman olarak komünizmi ve sol güçleri seçmiş; ancak bunlarla mücadele eden milliyetçi sağ güçleri de kapsamıştı. Kapsam dışı kalan, 1960'dan sonra zarar gördüğüne inanılan siyasal İslam kesimiydi. Fethullah Gülen gibi açıkça siyasal İslam faaliyeti yapan bazı örgütlenmeler 163. Maddeden cezalandırıldıysa da asla sol ve milliyetçi kesime karşı davranıldığı gibi davranılmadı. Bu konjonktürden faydalanan Gülen, devlet içerisindeki elitleri ele geçirme stratejisine ağırlık verdi ve sonunda yasadışı bir yapıya dönüştü.

12 Eylül 1980 Darbesi, 1960 darbesinin aksine kendine ortak düşman olarak komünizmi ve sol güçleri seçmiş; ancak bunlarla mücadele eden milliyetçi sağ güçleri de kapsamıştı. Kapsam dışı kalan, 1960'dan sonra zarar gördüğüne inanılan siyasal İslam kesimiydi.

## 1980'ler: Liberalizasyon ve Özal'ın Dönüşümü

1983'te dengeyi sağladığına inanan darbeciler 1960'dan daha geri bir anayasa oluşturdular. Halkın %91,4'ünün desteği ile kabul edilen anayasa ile seçime giden darbeciler hiç beklemedikleri bir sonuç ile karşılaştılar. Halk sub-optimal (vasat-altı) dengeyi savunmayan, ülkenin dışa açılmasını ve korkmamasını öneren, değerlerinde ve siyasi dünya görüşünde muhafazakar olup dışa açıklık ve ekonomik politikalarda ilerici-liberal önermeleri olan Turgut Özal'ı desteklemişti. Darbecilerin partisi erimiş, halkın ve dünyanın değişimini iyi okuyamayan sosyal demokratlar ise siyaset arenasına zorla tutunabilmişlerdi.

Bir süre çalışma imkanı bulduğum Özal, toplumu iyi okuyup analiz etmişti. Madem düşman yok olmuştu, komünizm artık alternatif değildi. O halde içe kapanmanın ve vasat-altı bir dengeye razı olmanın gereği yoktu. Siyasi ve askeri anlamda olmasa da ekonomik olarak dünyaya açılabilir ve korumacılıktan vazgeçebilirdik. Halk daha iyi yaşam kalitesine sahip olabilirdi. Özal, girişimciliği ve zenginliği Cumhuriyet elitlerinin mütevazi ve korumacı değerlerine karşı alternatif olarak sunuyordu. Türkiye, Dünya'ya açılmalıydı ve rekabet etmeliydi. Ülkenin bunu gerçekleştirecek potansiyeli mevcuttu. Ekonomideki bu kapsayıcı ve liberal hamle halkta karşılık bulduysa da başta Anayasa olmak üzere diğer kurumlara sirayet etmedi.

Turgut Özal'ı yakından tanıyanlar zamanının çoğunu ekonomiyle ilgili konulara ve kurumlara ayırdığını iyi bilir. Kendisi ile yaptığımız sohbetlerde şunu fark etmiştim; Özal, ekonomik alt yapıdaki gelişmelerin hem siyasal üstyapıyı hem de kültürü değiştireceğine inanıyordu. İlginç bir şekilde Marksist ekonominin iyi bir tahlil olduğunu; ama yerine önerdiği sosyalist sistemin yeterli olmadığını  düşünüyordu.

Özal, Sovyetler Birliği'nin yıkılmasıyla komünizmin artık tehdit olmaktan çıktığına inanıyordu. Ona göre milliyetçi sağ, ılımlı İslamcılar, sosyal demokratlar ve liberaller arasında oluşacak yeni bir ekonomik liberal ittifak, toplumun vasat-altı dengeden çıkıp en azından vasat ve daha sonra vasat üstü bir dengeye oturması için ön şarttı. Demokratik yapı ve üstyapısının tam olarak

oluşturulması ise daha sonra oluşabilirdi. Hatta, Güneydoğu sorununa bile bu perspektiften bakıyordu; zenginleşecek Kürt kesiminin PKK'nın panzehiri olacağına inanıyordu.

> **Özal, ekonomik alt yapıdaki gelişmelerin hem siyasal üstyapıyı hem de kültürü değiştireceğine inanıyordu. İlginç bir şekilde Marksist ekonominin iyi bir tahlil olduğunu; ama yerine önerdiği sosyalist sistemin yeterli olmadığını düşünüyordu.**

Özal, toplumun vasat-altı dengeden çıkıp bir dengeye ulaşması için en kuvvetli olduğu zamanlarda bile ekonomi dışı kurumlarla hesaplaşmaya gitmedi. Bunun yerine bu kurumlarla uzlaşmayı, hatta bazen hedefleriyle çelişen kararları sineye çekmeyi tercih etti. Özal'ın gösterdiği bu uzlaşmacı tutumla ülke ekonomik olarak önemli gelişmeler sağlarken demokrasi ve temel kurumların kapsayıcılığı bakımından ilerleyemedi.

80'li yıllara damga vuran iki önemli siyasal gelişme oldu. Birincisi, 1971 ve 1980 darbelerinde acımazsızca kullanılan Türk Ceza Kanunu'nun 141 ve 142. Maddeleri kaldırıldı. Bu maddeler esas olarak solun bir darbe ile iktidara gelmesini engellemek amacı taşısa da tüm ilerici ve aydınlara karşı kullanılabiliyordu. İkincisi ise 163. Maddeydi. Bu yasalar 1991 yılında kaldırıldıysa da 1989 ve 1990'da alt yapısı hazırlanmıştı. Bu iki yıl boyunca Özal, Strateji-Mori Araştırma şirketimize yaptırdığı araştırmalarda bu maddelerin kaldırılması için halkın nabzını tuttu. Bu maddelerin kaldırılması konusunda %60'ın üzerinde destek bulunca harekete geçti. Sol kesimler 80 Darbesi ve dünyada sosyalizmin gerilemesi ile bu değişimden pek olumlu etkilenmedi. Ancak, 163. Maddenin kaldırılması siyasal İslami güçler için bir zemin oluşturdu. Siyasal İslam, anayasanın temel ilkelerinden sapmadığı sürece açık siyasi faaliyetlere bulunabilirdi.

Bu faaliyetlerin Özal dönemi sonrası giderek artması cumhuriyet elitlerini ve endişeli modernleri rahatsız ederken, meşru zeminde mücadele etmeyi seçen siyasal-İslam kesimlerini de güçlendirdi. Aynı dönemde Fethullah Gülen zaman zaman ittifaklar yapmasına rağmen meşru siyasal örgütlerden ve partilerden uzak, kendi hareketinin örgütlenmesini yapmaya devam ediyordu.

## 1990'lar: Kayıp Yıllar ve Erdoğan'ın Doğuşu

Özal dönemi sonrası ise Türkiye'nin kayıp yılları oldu. Siyasi kalıp, verilen sözlere rağmen aynı kaldı. Anayasa bile bir mutabakat sağlanıp değiştirilemedi. Aslında ortak bir düşman olmadığı için hiçbir konuda mutabakat sağlanamadı ve siyasi aktörler giderek bölünüp küçüldüler. Tek ortak düşman olan PKK ile mücadelede tüm sorumluluk önce Türk Silahlı Kuvvetleri'ne bırakıldı. Siyasi bir çözümden yoksun askeri mücadele ile Güneydoğu'da istenilen başarı bir türlü sağlanamayınca resmi olmayan karanlık örgütlenmeler güçlendi. Bu tür yapılar giderek Türkiye'nin kabusu oldu.

Ekonomideki başarısızlık ve pastanın giderek küçülmesi daha az sayıda zenginin desteklenmesini ve Özal döneminin liberal yaklaşımını zorlamaya başlamıştı. Durum o kadar kötüye gitti ki eski vasat altı dengenin tipik temsilcisi olarak algılanan mütevazı Ahmet Necdet Sezer, Cumhurbaşkanı oldu ve kamuoyu araştırmalarında en güvenilen lider oldu. İnsanların kafası bir kez daha karışmış, durumun iyiye gitmediğini hissetmiş ve eski korkuları yeniden ortaya çıkmaya başlamıştı.

> **Ekonomideki başarısızlık ve pastanın giderek küçülmesi daha az sayıda zenginin desteklenmesini ve Özal döneminin liberal yaklaşımını zorlamaya başlamıştı.**

Tam bu sırada aranılan kan ufukta belirmeye başlamıştı. 1994 yılında İstanbul'da Recep Tayyip Erdoğan adlı genç siyasetçi, İlhan Kesici ve Zülfü Livaneli gibi güçlü adayların arasından sıyrılmıştı. Aynı dönemde Türkiye'nin sorununun iyi yönetilmemekte olduğunu anlayan Erbakan'ın Refah Partisi ekonomideki sorunlara, yolsuzluklara ve dışlayıcı siyasi kurumlara karşı söylemiyle giderek güçleniyordu. Refah Partisi, 1995 yılında Tansu Çiller ve Mesut Yılmaz'ın arasında ego savaşlarına dönmüş seçimlerde birinci parti oldu.

Ortak düşman yokluğundan birbirine düşmüş elitler, bu sefer de birbirlerini irticacı olarak gördükleri bir hareketi iktidara getirmekle suçlamaya başladı. Bu kesim için irtica, bilinçaltında yaşam biçimlerinin en önemli tehdidiydi. Anlamadıkları ise kendilerini hep iktidarda gördükleri için aslında azınlıkta olduklarının farkına varamamalarıydı. Aymazlık o noktaya kadar gelmişti ki ana muhalefet partisinin liderlerinden biri, bizim nerdeyse noktasına kadar doğru çıkan ve Hürriyet ve Sabah gazetelerinde birlikte yayınlanan araştırmamızı seçilememelerinin nedeni olarak gösteriyordu. Seçimden sonra yaptığım görüşmede bu konuda samimi olduğunu anladım. Ama ne yazık ki Türkiye'yi hiç anlamadıklarından da emin oldum.

Refah Partisi, kendi sistematik hataları ile halkın güvenini kaybederken Recep Tayyip Erdoğan, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde yaptığı, halkın hayatını kolaylaştıran, yoksul kesimlere öncelik veren ve yolsuzluklara izin vermeyen yönetim anlayışıyla başarılı bir sınav verdi. Halkın giderek desteğini kazanmaya başlayan Recep Tayyip Erdoğan'a karşı elitler, medya ve kurumlarla harekete geçti. Cezaevine kondu.  Halk yapılanları adil bulmadı. Erdoğan bir liderden beklenen davranışı gösterdi ve elitlerle uzlaşmadı. Yeni bir lider doğmuştu.

**Gelecek yazımda FETÖ/PDY'nin nasıl ilerleyip güçlendiğine değineceğim.**

Lütfen daha fazla kişinin makaleden faydalanabilmesi için sosyal ağlarınızda paylaşınız.

Soru ve Yorumlar Makale hakkındaki soru ve görüşlerinizi duymaktan memnuniyet duyacağız. info@stratejico.com adresinden bize ulaşabilirsiniz.

Hakkımızda StratejiCo. 1987'den beri Avrasya bölgesinde uluslararası firmalara ve kamu kurumlarına danışmanlık sağlayan bağımsız bir kurumsal ilişkiler ve kamu ile iletişim danışmanlığı şirketidir.

**Yasal Uyarı**

Bu rapor StratejiCo. tarafından, kamuya açık kaynaklardan toplanan bilgilere dayanarak hazırlanmıştır. Bu raporda ortaya konan görüş ve öneriler StratejiCo.'nun resmi görüşünü yansıtmamaktadır. Bu içeriğin amacı okuyucularımıza kendi işleriyle ilgili farklı bakış açıları sunmaktır. StratejiCo. burada sağlanan bilgilere dayanarak alınan kararlardan sorumlu tutulamaz.

**Copyright © 2016 Bütün hakları saklıdır.**